

SEZNAM INDIKÁTORŮ

Seznam následujících indikátorů by měl pomoci při identifikování možné nezletilé oběti obchodování s lidmi. Pokud při práci s nezletilou osobou bude některý z indikátorů přítomen (popř. několik z nich), je potřeba se na ně zaměřit v navazujícím identifikačním rozhovoru, aby případné podezření mohlo být rozptýleno, nebo potvrzeno.

- dítě (osoba mladší 18 let) nesmí s nikým mluvit o samotě nebo se před odpovědí na otázku dožaduje schválení své odpovědi
- odpovědi vyvolávají dojem, že jsou naučené
- odpovědi působí nekonzistentně
- má výpadky paměti
- není schopno důvěryhodně popsat svou vazbu na dospělou osobu, která o něj pečuje
- nechodí do školy, popř. školu zanedbává
- bydlí u svého zaměstnavatele, popř. bydlí s více dalšími lidmi na tajném místě
- bydlí odděleně od své rodiny nebo zákonného zástupce
- pracuje denně mnoho hodin
- pracuje pro svého „strýce/tetu“, „bratrance/sestřenici“
- stará se o děti, staré lidi, je zodpovědné za úklid domácnosti – prezentuje to jako klasickou pomoc v domácnosti (může pocházet z kultury, kde je starost o domácnost ze strany dětí běžná)
- nedostává za svou práci žádnou, či velmi nízkou mzdu (nebo naopak disponuje až příliš mnoho penězi a drahými věcmi)
- uvádí, že mzda jde přímo zaměstnavateli, aby splatilo dluhy, nebo náklady na ubytování, stravu
- je vyčerpané
- lže o svém věku, popř. identitě
- nemá u sebe žádné doklady, nebo se zdají být falešné
- s úřady za něj jedná jiná osoba (například vyřizuje veškeré pobytové záležitosti)
- pohybuje se v doprovodu dospělé osoby, která jej stále kontroluje
- má na sobě znaky fyzického násilí
- bojí se, je nervózní, nechce navázat oční kontakt
- má zdravotní problémy, trpí nespavostí
- je úzkostné, depresivní, má problémy se soustředit
- bojí se sdělovat jakékoliv informace
- zastává se případného pachatele
- nepovažuje se za oběť

IDENTIFIKAČNÍ ROZHOVOR

NÁBOR

- Kdo, kdy, kde, jak?
- Mapování vztahů a vazeb (pachatelů, rodiny atd.).
- Jaké byly sliby a dohody před samotným vykořisťováním?
- Platba za zprostředkování práce (komu, kolik, jak)

TRANSPORT

- Došlo k přesunu na jiné místo? (dobrovolně/nedobrovolně)
- Pokud ano (kam jeli, kdy jeli, za kolik, s kým, čím jeli)
- Došlo k předání nezletilé potenciálně obchodované osoby (NPOO) někomu dalšímu? (za kolik, kde a jak)

VYKOŘISŤOVÁNÍ

PRÁCE

- Byla dodržena původní dohoda?
- Byla podepsána pracovní smlouva?
- Byly odebrány doklady? Dostali je zpátky?
- Byla proplacena mzda či zálohy? V jaké výši?
- Jaký byl počet pracovních hodin? Norma? (bedny, klienti atd.)
- Pracovní pomůcky (poskytnutí a případné proplacení)
- Sexuální praktiky / ochrana
- Pracovní podmínky (práce v zimě / venku / nesplnitelné požadavky)
- Vytváření fiktivních dluhů
- Brali si na ně pachatelé půjčky / úvěry / sociální dávky?
- Více zaměstnání? (práce např. ve fabrice + doma)
- Doprava do zaměstnání – jak, s kým?

UBYTOVÁNÍ

- Bylo zařízené přes pachatele?

- Byla dodržena původní dohoda?
- Žili/žijí s pachateli?
- Podmínky ubytování (kde, s kým, v čem)
- Přístup k telefonu / internetu? Kontroluje nebo kontroloval někdo hovory, maily?
- Platí/platili za ubytování?

DONUCENÍ

- Kontrolování pohybu, telefonátů, mailů? (v práci / doma)
- Tresty za nesplněnou práci / málo klientů apod.
- Vyhrožování (komu, čím, jak a jakým způsobem)
- Neznalost prostředí (cizí země, neznalost jazyka, pracovně-právních vztahů, fungování státu – dávky, možná pomoc, pobyt)
- Fyzické násilí
- Odpírání potravy, spánku, tekutin, lékařské pomoci
- Psychický nátlak / manipulace
- Nabízeny / vnucovány drogy

OKOLÍ

- Jsou / byli v situaci sami? Je tam někdo s nimi?
- Mají o dalších osobách nějaké informace? Jsou tam dobrovolně?
- Jsou v kontaktu s někým dalším? (mimo OSL situaci)

ÚTEK + SOUČASNÁ SITUACE

- Co je přimělo v situaci setrvat? (posílání peněz rodině, absence blízkých atd.)
- Mají sociální zázemí?
- Věděl / ví někdo o této situaci?
- Pokusili se v minulosti o útěk? Proč se to nepodařilo?
- Pokud jsou stále v OSL situaci, zmapovat možnosti hovorů / komunikace s okolím / možnost útěku / zásah policie
- Kde je teď? S kým?
- Mapování bezpečnosti současné situace

CHECKLIST

PŘÍPRAVA

- Základní informace o organizaci + o mně, důvod a cíl rozhovoru (pomoc, ujištění, že je v pořádku, nikoli kontrola, stíhání apod.)
- Mapovat bezpečnost a prostory hovoru
- Obsahový rámec a zajištění základních potřeb nezletilé osoby
- Možnost kdykoliv požádat o přestávku, vodu, využití toalety apod.

ROZHOVOR PO TELEFONU

- Bezpečnost prostoru pro hovor (lidi v okolí, rušení venku na ulici atd.)
- Má nezletilá osoba dostatek času?
- Má zajištěný kredit / volá na bezplatnou linku?

DOPORUČENÍ PŘI ROZHOVORU

- Zvážit, kdo bude přítomen během rozhovoru.
Rozhovor je lepší provádět bez přítomnosti dalších osob, aby se předešlo riziku, že u rozhovoru bude přítomná osoba, která se podílí na vykořisťování nezletilé potenciálně obchodované osoby (NPOO), popřípadě může být rozhovoru přítomna osoba, které NPOO důvěřuje. Vyhodnotit situaci, co je pro NPOO v tuto chvíli nejbezpečnější. Pokud se NPOO necítí jistě a bezpečně v přítomnosti pracovníka, rozhodně nezamezovat přítomnosti příbuzné osoby u rozhovoru, pokud zde není podezření, že se tato osoba může podílet na vykořisťování/obchodování.
- Ujistit se, že NPOO rozumí česky v dostačující míře, případně zajistit tlumočení (pozor na tlumočení od lidí ve společném bydlení, od příbuzných apod., kteří mohou být spojeni s obchodováním/vykořisťováním)
- Vysvětlit důvod a téma rozhovoru; upozornit na právo neodpovědět a na možnost se kdykoliv doptat, pokud by něčemu nerozuměl/a. Vysvětlit míru důvěrnosti rozhovoru. Ujistit NPOO, že jestli nechce, nemusí pak sdělovat obsah rozhovoru doprovázející osobě, případně společně s NPOO

vymyslet, co doprovázející osobě řekne v případě dotazů.

- Ve stručnosti zopakovat sdělené, a zda tomu rozumí správně

ROZHOVOR SAMOTNÝ

- Zeptat se NPOO jak se má, jak se cítí v novém prostředí, jak tráví čas obecně (škola, práce, kde a jak tráví volný čas, jestli ho má)
- Následně pokládat otevřené a obecné otázky (dle uvedené struktury identifikačního rozhovoru), ptát se na podrobnosti, požádat o rozvinutí krátké odpovědi, vysvětlit jak to myslí apod. Pamatovat na to, že nezletilá osoba potřebuje pomoc v pojmenování emocí, zkušeností apod. mnohem víc než dospělý člověk. V praxi nejčastěji neřekne nic, na co se pracovník nezeptá.
- Nemluvit odborně
- Podpora, pochopení, aktivní naslouchání, normalizovat pocity
- Vysvětlovat průběžně práva a povinnosti, fungování sociálního systému v ČR. Pamatovat na to, že to, co je pro českého občana normou, nemusí být známo pro cizince
- Informujte, jak bude nakládáno se získanými informacemi a osobními údaji
- Informujte, že na konci rozhovoru dostane co možná nejpresnější informace o možnostech pomoci – od Vás, jiné organizace, OČTŘ
- Dejte prostor pro otázky před, během i po identifikačním rozhovoru
- Dojednejte postup toho, co bude následovat (neslibovat, ale dohodnout)
- Shrňte dohody (takové, aby později mohly být dodrženy!)

Možné situace vykořisťování, obchodování:

- Práce v domácnosti

Příklad otázek:

- *Jestli se podílí na chodu domácnosti (dát příklad: úklid, vaření, hlídání mladších sourozenců, hlídání jiných dětí než sourozenců, nákupy, drobné opravy apod.)?*
- *Co konkrétně dělá a v jaké míře? Kolik to zabírá času? Má nějaký svůj volný čas?*
- *Jestli tuto práci dělá ještě někdo? Jestli se v práci s někým střídá?*

- *Jestli dostává tresty za neudělanou práci, neuspokojivý výsledek práce (odepření jídla, pití, lékařské péče, zamezení pohybu a další)?*
- *Jestli je práce spojená s manipulováním s těžkými břemeny nebo s nějakým nebezpečím?*

- **Nelegální zaměstnání**

Příklad otázek:

- *Jestli pracuje? Má smlouvu? Jak získal/a tuto práci? Dostává plat? Jakou formou?*
- *Jestli pomáhá někomu v práci (příbuzným, známým)? Co dělá za práci? Kolik hodin denně/týdně to zabírá? Proč pomáhá (cítí, že dluží, je donucený/á, přemluvili ho/ji, baví ho/ji to)?*
- *Dostává nějakou odměnu za pomoc (peníze, jídlo, drobné dárky)?*

- **Nucené žebrání**

Příklad otázek:

- *Jestli má platit za nocleh a jídlo, které dostává?*
- *Jestli prosí o peníze lidi na ulici?*
- *Jestli bývá venku, v metru s někým, kdo prosí lidi o peníze?*

- **Sexuální zneužívání:**

Před zvlášť citlivým rozhovorem je potřeba ujistit o důvěrnosti rozhovoru, neodsuzovat, nehodnotit, zdůraznit snahu pomoci, zamezit potížím apod.

Příklad otázek:

- *Jestli byl/a požádán/a nebo dělal/a nějaké foto s intimním obsahem? Jestli to někomu posílal/a? Jak? Co bylo motivem (láska, sranda, žádost od někoho)?*
- *Jestli někdy byl/a požádán/a nebo se zúčastnil/a živého přenosu se sexuálním obsahem? Byl/a požádán/a někým? Bylo to nabídnuto jako výdělek? Kým? Bylo mu/jí za to něco slíbeno (peníze, dárky, lepší podmínky bydlení, nějaké jiné výhody)?*
- *Jestli někdy byl/a požádán/a o sex s někým, koho moc nezná, ke komu neměl/a citovou vazbu? Bylo mu/jí za to něco slíbeno (peníze, dárky, lepší podmínky bydlení, nějaké jiné výhody)?*
- *Jestli cítí sexuální nátlak, obtěžování od někoho? Jestli nerozumí chování okolí, přijde mu/jí to nepříjemné, divné?*

BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ

- Zmapovat rizikové lokality
- Nesdělovat dalším osobám, kde se nachází či kde bude pobývat
- V případě nutnosti změnit vzhled
- Bezpečnost na internetu
- V případě kontaktu s pachateli tajit spolupráci s pomáhající organizací či policií
- Utíkat a ukrývat se tam, kde jsou lidé, nejlépe ve veřejných institucích
- V případě vlastního ohrožení či ohrožení rodiny kontaktovat policii
- Pokud by došlo k napadení na veřejném místě, je vhodná hlasitá slovní obrana a vykání osobě, která atakuje, aby bylo patrné, že se nejedná o hádku mezi např. partnery

